

O loutkovém divadle, sociálním citění a smyslu pro spravedlnost

Mezi hračkami, které byly přihlášeny k odbornému posouzení a obstály jako Správné hračky, zaujímají zvláštní místo maňásci, loutky a loutková divadélka. V uplynulých ročnících byli mezi ně zařazeni například Bob a Bobek (textilní králíci v klobouku, Moravská ústředna, Správná hračka 2010) či Spejbl, Hurvínek a Mánička (loutky, Moravská ústředna, Správná hračka 2011).

PHDr. OSKAR BRŮŽA

Z produkce firmy NOE (o ní jsme psali v Poradci ředitelky MŠ, roč. III, č. 5, str. 40–43) se ocenění dočkala sada maňásků na ruku a sada maňásků s oblečky (Správná hračka 1996) a sada pohádkových maňásků „O veliké řepě“ (Správná hračka 2010). A v letošním březnovém čísle Poradce jsme psali o setu kuzelek firmy HELI (Správná hračka 2014).

I Produkce přizpůsobená zaměstnancům

Zcela výjimečné je v této produkci **Gerlichovo knižní loutkové divadlo**, které se stalo Správnou hračkou roku 2013. Výjimečné je i prostředí, kde hračky vznikají, výjimečná je i firma sama.

V tomto seriálu jsme se již jednou setkali s výrobcem, jenž přizpůsobuje

produkci potřebám svých zaměstnanců a spojuje ji s obecně prospěšnou činností. Byla to **dílna V růžovém sadu**, sídlící v Ořechově u Brna, která zaměstnává lidi s různým stupněm mentálního postižení. O jejich zdařilé kolekci autíček i vláček včetně autodráhy najdete informace v roč. III, čísle 3 tohoto časopisu (listopad 2013) na str. 18–21; dílna

byla oceněna jako „Objev roku“ na Hračkobraní v Kamenici nad Lipou v roce 2011 a v témže roce získala pro svou kolekci oprávnění k označení Správná hračka. S potěšením mohu dnes tuto informaci rozšířit o další ocenění Správná hračka 2014, jež se týká robustnějšího provedení autíček pro hru na pískovištích.

I Společensky prospěšná firma GERLICH ODRY

Firma GERLICH ODRY s. r. o. také nebyla založena pro výrobu hraček. Manželé Mateiciucovi (čti „Matejčukovi“) ji v roce 1999 založili s cílem zaměstnávat lidi se zdravotními problémy, změněnou pracovní schopností a částečnou invaliditou, kteří na Novojičínsku, okresu s vysokou nezaměstnaností, neměli téměř příležitost práci najít. Tento prvotní cíl se podařilo naplnit a podle aktuálních údajů na webové stránce **www.gerlich-odry.cz** našlo ve firmě zaměstnání kolem 35 pracovníků, z nichž **tři čtvrtiny tvoří pracovníci handicapovaní.**

V roce 2006 se Zdeněk Mateiciuc dostal za Moravskoslezský kraj do **finále soutěže Sociálně prospěšný podnikatel roku.** V zajímavém rozhovoru pro Českou televizi (*stojí za zhlédnutí na <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095908415-kosmopolis/207562210300009/obsah/133381-profil-zdenek-mateiciuc>*) uvedl, že nehledá a nezaměstnává jen lidi k danému výrobnímu programu, jak je u většiny firem běžné. Postupuje často i obráceně – pro lidi různě handicapované, s různou praxí a různými dovednostmi nový výrobní program vyhledává a vymýšlí. **Část jeho produkce je navíc handicapovaným občanům přímo určena** – např. hry pro nevidomé (Piškvorky, Člověče, nezlob se, Logik nebo Tablut).

Historie chráněné dílny sahá do roku 1999, kdy vznikly první dřevěné hračky s cílem udržet tradiční české řemeslo a také z lásky k přírodním materiálům. Prvním souborem byla dnes již doprodávaná **kolekce Dřevěný svět.** V původním rozměru kolem 10 cm byla autíčka, traktory, letadélka a vláčky na rozhraní mezi hračkami

a suvenýry. Zato jejich velcí dvou- až třímetroví kamarádi (vlak, auta hasičská, poštovní, policejní a nákladní) se stali vhodným doplňkem dětských hřišť a pískovišť. Na hasičské auto, vystavené v roce 2007 na Hračkobraní v Kamenici nad Lipou, se vešla celá přítomná část členů Asociace hračka! **Návrhy, realizace a vybavení dětských hřišť** tvoří také jednu z nabídek firmy GERLICH.

I Francouzská inspirace pro knižní loutkové divadlo

Ze stejného důvodu se do výrobního programu dostaly též loutky a loutkové divadlo. Přispěl k tomu i vliv loutkářské tradice, kterou dodnes rozvíjí v Odřích Loutkářský soubor při Dělnickém domě. Pracovníci firmy GERLICH vytvořili celou plejádu charakteristických jednoduchých loutek, které jsou i s dekoracemi uloženy v dřevěné krabici – jevišti. Tak se firma zařadila mezi výrobce tradičních rodinných divadel. **Oceněným knižním divadlem** však z této tradice vybočuje.

Vedoucí výroby Karin Kalusová a vedoucí obchodu Pavel Stuchlík s úsměvem vzpomínají, že na počátku byla krabice od vína v podobě knihy. Pocházela z Francie a v té knize byla mapa, texty a ve výřezu – tři láhve Beaujolais. V té době se oba snažili vytvořit pro děti hračku, která by nebyla závislá jen na prodeji v hračkářstvích, ale mohla by být nabízena i jinde, např. v dětských odděleních knihkupectví. Nápad začali rozvíjet. Ne sami. Pracovníci firmy GERLICH měli již zkušenosti s knihařskou prací, proto se mohli pustit do přípravy prototypu. Rozměry 340 × 260 × 45 mm byly voleny tak, aby okraje vnitřního prostoru (krabice) byly dostatečné pro vložení loutek a na kartonu vytištěných kulis spojených s textem pohádky a při proměně knihy v jeviště byly dostatečně pevné. Protože firma GERLICH dbá na vysokou profesionalitu zpracování svých produktů, nechala dopracovat technické parametry obalu konstruktéry firmy Model obaly a. s. v Opavě.

Opavská firma dnes dodává do Oder vysekané polotovary, které zde zaměstnanci ručně skládají a dotvářejí

vém
lním
yslu
ost

ch
ry

ny
o
o
a.

přizpůsobená ncům

né je v této produkci
 ližní loutkové divadlo,
 Správnou hračkou roku
 čné je i prostředí, kde
 ají, výjimečná je i firma
 riálu jsme se již jednou
 ocem, jenž přizpůsobuje

produkci potřebám svých zaměstnan-
 ců a spojuje ji s obecně prospěšnou
 činností. Byla to **dílna V růžovém
 sadu**, sídlící v Ořechově u Brna, která
 zaměstnává lidi s různým stupněm
 mentálního postižení. O jejich
 zdařilé kolekci autíček i vláček
 včetně autodráhy najdete informa-
 ce v roč. III, čísle 3 tohoto časopisu
 (listopad 2013) na str. 18–21; dílna

byla oceněna jako „Objev roku“ na
 Hračkobraní v Kamenici nad Lipou
 v roce 2011 a v témže roce získala pro
 svou kolekci oprávnění k označení
 Správná hračka. S potěšením mohu
 dnes tuto informaci rozšířit o další
 ocenění Správná hračka 2014, jež se
 týká robustnějšího provedení autíček
 pro hru na pískovištích.

sahá do roku 1999, i
 dřevěné hračky s cíle
 české řemeslo a také
 ním materiálem. Pr
 byla dnes již doprod
 věný svět. V původn
 10 cm byla autíčka,
 a vláčky na rozhraní

I Společ prospě GERLI

Firma GER
 také nebyl
 výrobu hra
 Mateiciuc
 kovi“) ji v r
 s cílem zam
 se zdravotn
 změněnou
 ností a částe
 kteří na Nov
 s vysokou n
 neměli téme
 najít. Tento
 řilo naplnit
 údajů na we
www.gerlich
 firmě zaměst
 covníků, z ni
tvorí pracovn

V roce 200
 ciuc dostal z
 kraj do **finále**
prospěšný po
 V zajímavém
 Českou tele
 tí na <http://www.cz/ivysilani/mopolis/207obsah/1333mateiciuc> u
 a nezaměstn
 němu výro
 jak je u větš
 Postupuje č
 pro lidi růz
 s různou pr
 dovedností
 program vy
 Část jeho p
 handicapov
 přímo urče
 nevidomé
 věče, nezlo
 Tablut).

Historie

do podoby knižního divadla. Vyšší podíl ruční práce při kompletaci firmě zaměřené na zaměstnávání zdravotně handicapovaných pracovníků vyhovuje.

I Ocenění OBAL ROKU 2014

Výsledek společné práce je skvělý a Gerlichovo knižní divadlo získalo ocenění OBAL ROKU 2014. Ve výroku poroty této celostátní soutěže stojí: „Obal a divadelní jeviště zároveň. Gerlichovo knižní loutkové divadlo se pyšní nápaditým a velmi praktickým obalem. Ten vznikl inovací předešlého obalu loutkového divadélka s cílem využít jej k samotné hře. Tvarově připomíná knihu, ale po otevření a jednoduché fixaci horní části obalu vzniká jeviště pro loutkoherce. Součástí obalu jsou loutky a lepopřelky s pohádkovými příběhy, která vytvářejí pozadí hraných příběhů. Jednoduchá manipulace umožňuje dětem snadné používání včetně ukládání zpět do obalu. Tento obal je vyroben z kaširované E vlny a zdařilý grafický návrh je realizován ofsetovým tiskem.“ (<http://obalroku.cz>)

Zmíněný **zdařilý grafický návrh** je dílem další spolupracovnice velké pracovní rodiny firmy GERLICH **Lenky Grimové**. Ta žije v Hronově, vystudovala Vyšší odbornou školu pedagogickou v Litomyšli, pracovala v Galerii výtvarného umění v Náchodě a letos se spolkem Pod čepicí připravuje k otevření **Interaktivní muzeum chytré zábavy v Hronově**. Ilustruje knihy a pracovní listy pro děti a navrhuje pro ně různé artefakty. Kontakt na tak velkou vzdálenost nebyl pravděpodobný. A přece. Lenčin bývalý učitel v Hronově Zdeňka Mateiciuca znal a v roce 2005 kontakt zprostředkoval. „A co mě zaujalo? Dá se říci, že nadšení pana Mateiciuca, vstřícné a přátelské jednání i dalších kolegů, myšlenka chráněné dílny,“ říká Lenka Grimová po deseti letech spolupráce.

I Podoba Gerlichova knižního loutkového divadla

Základní souprava Gerlichova knižního loutkového divadla obsahuje **čtyři dřevěné loutky, ilustrovaný text volně převyprávěné pohádky O perníkové chaloupce a čtyři scény k pohádce**.

Text s ilustracemi i scény (dekorace) jsou spojeny kroužkovou vazbou. Jsou-li použity dekorace, není text možné číst; je tedy nutné, aby děti text parafrázovaly z paměti nebo si vytvářely své vypravěčské varianty. K základnímu setu lze **dokoupit i pohádky O Smolíčkovi, O Budulínkovi a O Červené karkulce i další loutky**. Všechny pohádky budou postupně dostupné i v anglické, francouzské a německé verzi.

Hasičské auto vystavené v roce 2007 na Hračkobraní v Kamenici nad Lipou

V roce 2013 získalo Gerlichovo knižní loutkové divadlo oprávnění k označení Správná hračka. Před posouzením odbornou porotou bylo jako všechny ostatní přihlášené hračky a herní objekty dáno k užívání dětem v Mateřské škole Sokolovská 182, Praha 8. Mateřská škola je fakultní školou pro Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy a je sídlem Asociace předškolní výchovy. Z protokolu zpracovaného učitelkami této školy o Gerlichově divadle vyjímáme:

- Hračka děti zaujala po předání okamžitě, zájem byl spontánní.
- Využívaly ji bez pomoci učitelky a často se k ní vracely.
- Učitelky na hračce oceňovaly přenosnost a inspirativnost.
- Hračka vydržela bez poškození.
- Hračku učitelky doporučily i rodičům a při oznámkování školní stupnicí jí daly jedničku.

Hodnocení tedy bylo výtečné, a proto i výrok odborné poroty byl jednoznačný. Rodiče i učitelky jistě potěší, že na <http://shop.gerlich-odry.cz/cs/26-stahnete-si.html> si mohou zdarma stáhnout podklad k výrobě klasických domácích papírových loutek na špejli. A vůbec – nahlédnout na pěkně navržený web firmy GERLICH ODRY s. r. o. je inspirativní.

■ Vzkříšení jména slavné oderské podnikatelské rodiny

Nakonec ještě k názvu firmy. Je jistě podivné, že firma nenese jméno maji-

tele nebo nějakou zkratku, navíc jsme se o žádném panu Gerlichovi zatím v textu nezmínili.

A tak to závěrem napravíme. Z předešlého textu je snad zřejmé, že podnikatelské i kulturní zájmy Zdeňka Mateiciuca jsou velmi široké. A patří mezi ně i zájem o historii. Pro Odry, jako všechna území do konce 2. světové války osídlená německy mluvícím obyvatelstvem, je typická diskontinuita. V historii to není nic neobvyklého, střídaly se pravěké kultury, ve středověku to způsobovaly morové rány, po Bílé hoře nebo v 19. století vystěhovalectví a po roce 1945 tzv. odsun a cílené zapomínání.

Zdeněk Mateiciuc o tom píše: „*Jméno Gerlich patřilo ve městě Odry k nejstarším a také k nejslavnějším. Podnikatelská rodina Gerlichů – obchodníci a textilní průmyslníci – pocházela původně ze Svitav. V roce 1600 se zde narodil Georg Göerlich, jehož syn Menzel odchází do Oder a zahajuje zde téměř třísetleté období rodinného působení. Josef Johann Gerlich (1744–1815), soukenický mistr a ob-*

chodník se sukrem, založil firmu Josef Gerlich, která více než 150 let dávala práci občanům Oder a blízkého okolí. Továrna dvakrát vyhořela, poprvé v roce 1865. Požár v roce 1934 se však stal pro továrnu osudným. Druhá světová válka a také poválečné vyhnání německého obyvatelstva z města zpřetrhalo téměř všechny obchodní, majetkové, a zejména mezilidské vztahy. Členové rodiny Gerlichů také byli tímto tragickým obdobím postiženi a jejich jména zůstávají už pouze na náhrobcích oderského hřbitova.“

Jméno Gerlich, zachované zásluhou Zdeňka Mateiciuca v názvu firmy, se tak do Oder znovu vrátilo i jako symbol všech těch občanů Oder, kteří byli nespravedlivě postiženi a měli být věčně zapomenuti.

Autor je tajemníkem a koordinátorem Unie výtvarných umělců ČR a podílí se na dramaturgii Hračkobraní – festivalu hraček z přírodních materiálů v Kamenici nad Lipou a na organizaci udělování známky kvality Správná hračka

